

KÜLÖNFÉLÉK.

Püspöki vizsgálat. Főt. Ferencz Jó zsef püspök ur f. évi máj. elején a tordai anyaegyházközségbe szállott ki vizsgálatot tartani. Utjában Mózes András lelkész és pénzügyi jegyző kísérte. Május 5-én érkezett meg a nevezett ekkleziába s a mint tudósitnak, nagy ünnepélyességgel fogadtatott. Másnap d. e. 10 órakor nagy közönség vonult a templomba, hogy meghallgassa az unitáriusok ékesen szóló főpásztorát. Isteni tisztelet után, melyen a beszédet lelkesülve Mózes András mondotta, a főt. püspök ur általános figyelem közt lépett a szószékre. Üdvözlő beszéde elragadta a jelenvoltakat és foglyul vitte amaz érzelmeknek és eszméknek, melyek az evangéliumi kereszténységéi. Templomból kijöve a főt. püspök urnál a különböző egyházak és polgári hatóságok fejei tisztelegtek; délben meg fényes banket mellett ünnepelték az érdemes főpásztort. Következöleg megejtetett a vizsgálat és három nap lefolyása alatt sok üdvös intézkedés tétetett az ekklezsia érdekében. Ez alkalommal meg lett újitva a tisztikar is. Szigethy Sándor gondnok helyébe, kinek annyi évi fáradságáért jegyzőkönyvi elismerés szavaztatott, Székely Miklós kir. t.-széki birót választották meg, pénztárnoknak meg Varga Dénes tanárt, kiknek buzgóságától az egyházközség sokat remél. A főt. püspök ur a hivek jó kívánataitól kísérve, máj. 8-án utazott vissza székhelyére, Kolozsvárra.

Unitáriusok és reformatusok Verespatakon. Verespatakról az ev ref. templomnak közelebről történt megnyitása alkalmából a következő érdekes közleményt vettük: „Az erdélyi ev. ref. püspök az abrudbányai ev. ref. ekkleziában vizsgálatot tartván, onnan folyó hó 5-én egész kíséretével ide is ellátogatott az itteni ref. leányekklezsia megújított kis templomának felszentelése végett. Ez alkalomból a ref. ekklezsia és felszentelt kis temploma történetéről méltónak tartom röviden megemlékezni, mennyiben az unitár. ekklezsia történetével is összekötetésben van.

A felszentelt templom 1847-ben épült fel az abrudbányai ref. ekklezsia akkori gondnoka Szabó István kincstári bányatiszt vezetése alatt, ki maga is valószínűleg hozzá járult az építési költségekhez; —

azonban nagyobb áldozatokat hozott különösen a verespataki Ebergényi család s valószínűleg segített az építkezésben az abrudbányai ref. anyae eklézsia is; a tornyában levő két, a czélnak megfelelő kis harangot pedig ajándékozta egy itt élt Székely B. János nevű gazdag ref. ember. A templom e szerint az említett időben felépült, de teljes felszerelése és felszentelése az 1848—49-ben bekövetkezett véres napok miatt elmaradt és hogy az unitárius templom sorsára nem jutott, attól egy, a forradalomban nem kis szerepet játszó tribun háza mentette meg, mely alig egy lépés távolságra van a templomtól, s melynek felgyújtása az ő házát is biztos veszedelemnek tette volna ki.

Eklézsiánkra és a magyarságra nézve oly gyászos emlékü idő eltelte után az 1850-ik év végén, vagy az 1851-ik elején ide kinevezett első unitárius pap Ürmösi Sándor, s az ő eltávozta után még Orbók Ferencz is — úgy tudom — 1854-ig a mai tanítói lakban*) tartották a számban nagyon megapadt hivekkel az isteni tiszteleteket. Ekkor azonban a reformátusok az unitáriusokkal együttesen templomukat felszerelték és átadták ideiglenes használatra. Az egymás közötti testvéri szép egyetértés kifolyása, hogy hiveink 1865-ig a ref. templomban tartották az isteni tiszteleteket. Azt az 1862-ben készült orgonát is, mely ma a mi templomunkban van, először a ref. templomban állították volt fel olyan feltétellel, hogy azt az unitáriusok, mikor templomuk teljesen felépül, oda átvihessék.

A forradalom lezajlása után az unitáriusok, mihelyt saját anyagi veszteségeiket némileg helyre pótolták, szorgalommal fogtak a rommá lett templom és más eklézsiái épületek helyreállításához, de nagy lévén a veszteség, minden szorgalom és áldozatkészség mellett is csak 1865-ben végezhettk be teljesen a templomot, melyet ugyanazon év október hava 8-án ünnepélyesen fel is szenteltek s használatba vettek megköszönve a ref. atyafiaknak a tanusított szivességet. A saját templomunkba való átmenetel után sem szakadt meg a két eklézsia hivei között a testvéri egyetértés kapcsa. Nekünk csak egy, a Toth György és neje Kovács Anna áldozatkészségéből 1863-ban készült harangunk lévén, azután is díjtalanul engedték át használatunkra az ók harangjait s jelenleg is minden isteni tiszteletünk tartása alkalmára ők is harangoztatnak; a közülök választott 4 presbyteri tag képvisellete által részt vettek eklézsiái gyűléseinkben s anyagilag is segítségünkre voltak mindig.

*) A tanítói lakot, eklézsiánknak a forradalom alkalmával egyetlen megmaradt épületét az mentette meg, hogy azt várdának, az alatta levő pincze helyiségeket pedig a lázadás vezetői börtönnek használták.

Ekkleziánkban a tanítói functiokat is a pap teljesítette 1862-ig. 1861-ben a Lungesti bányatársulat lelkes részvényesei akkori igazgató Ebergényi Mózes indítványára egy 1000 drb. aranyból álló alapítványt tettek a 3 magyar ekkleziának iskola fentartási célra. Ez alapítvány 6°/₁₀-os kamatai $\frac{1}{3}$ -ad részben az unitárius, $\frac{1}{3}$ -ad részben pedig az ev. ref. ekkleziát illetvén, e két ekklezia olyan formán szerződött egymással, hogy ketten tartsanak közös iskolát úgy, hogy 3 évenként sorra állítson tanítót mindenik. Minthogy pedig az alap kamatainak $\frac{2}{3}$ -ad része — 40 drb arany — nem elégséges egy tanító megélhetésére, úgy segítettek a dolgon, hogy a tanítónak a mellett önkéntesen kosztot is ajánlottak reformátusok úgy, mint unitáriusok. Így történt, hogy 1862-ben már a jelenlegi tanító Barabás Sándor — miután megállapodás szerezte a sort az unitáriusok kezdték meg — elfoglalhatta állását. A közös iskola tanítója az alap kamataiból kapott pénzfizetést és a buzgókbaik áldozatkészségéből kosztot 1865-ig, mikor a község mindenik ekkleziának iskolai célra 100—100 forintot szavazott meg a saját pénztárából, s így az unitárius és ref. ekkleziának is; ekkor a reformátusok a minden évben kapandó 100 frt községi segílyt is a tanítói fizetésre ajánlották fel s a szerződést oda módosították, hogy míg a jelenlegi tanító él, vagy pedig hivatalát folytathatja, nem kívánnak azon jógukkal élni, hogy ők válasszanak tanítót. E két ekklezia közötti szerződést ev. ref. püspök ő méltósága is mostani itt léte alkalmával helyeslőleg vette tudomásul és annak megtartását továbbra is ajánlotta. Az egyetértés és testvéries viszony fennállása ezután is remélhető, s kívánatos is, hogy közöttünk, a kik jóban és roszban mindig egyformán osztoztunk, ne is homolják az fel soha, mert ha valahol — itt igazán szükséges a két protestáns felekezet, sőt általában a magyarok testvéries összetartása.

A ref. templom a talaj nedvessége miatt pusztulásnak indult, különösen a benne levő faneműek mind elkorhadtak; s hogy egészen meg ne semmisüljön, a kicsiny ekkleziának ügybuzgó gondnoka Damó Vilmos járási főszolgabíró karolta fel egész lelkesültséggel annak ügyét, s 1885-től fogva a református hívek áldozatkészségével vitte anynyira, hogy az folyó 5-én felszentelhető volt, s most már ott is minden második vasárnapon hirdeti katedrójából az abrudbányai anya-ekkl. lelkesze az evangéliumot. — d.)*

*) Örömmel vennők, ha abrudbányai és verespataki lelkész afiai e két egyházunknak, főleg 1848—49-ki eseményeit tüzetesen megírnák és folyóiratunknak beküldénék.
Szerk.

Emlékünnepély a s z é k e l y k e r e s z t u r i u n i t á r i u s k ö z é p i s k o l á b a n. Öt évenként tartatni szokott jöltevők emlékünnepélye f. év május hó 10-én d. e. 11 órától kezdődőleg tartatott meg szép számu közönség jelenlétében az iskola nagy halltermében. Valóban jól esett látnunk ez alkalommal is, hogy valláskülönbség nélkül nemcsak a helybeliek, de a vidékiek is érdekléltek iskolánk iránt. Ez így is van jól. Ennek így kell lenni. Hísz iskolánk habár felekezeti, de kulturális tekintetben közös s mint ilyen, édes mindnyájunké.

A nemes intentióju ünnepély az ifjusági dalárda „Hymnus“ énekével vette kezdetét, aztán Sándor János gymn. igazgató-tanár rövid magvas beszéddel megnyitván az ünnepélyt, Máthé István tanuló beszélt a jótékonyaságról; majd az ifjusági dalkör egyházi éneke után Péterfi Lajos gymn. tanár olvasta fel Konecz Jánosnak valóban gonddal irt életrajzát, mely bár majdnem egy óráig tartott, élvezettel hallgattuk mindvégig. Ezt követte Péterfi Albert tanuló szavallata és Sándor János gymn. igazgató-tanár bezáró beszéde.

Beszédének ama passusára, vajjon megéri-e iskolánk a jövő emlékünnepélyt, avagy 6 év mulva intézetünk 100 éves fennállását, mint megésonkitott iskola ünnepli — fájdalmas érzet fogott el bennünket. Valóban kritikus helyzetben van jelenleg iskolánk, de hisszük és reméljük, mint átélte az ötvenes éveket, át fogja élni a nyolczvanasokat is épen, csak az ősök buzgósága legyen meg édes mindnyájunkban. b.

A kolozsvári unitárius anya-egyházköziség az elhunyt Sárdi József helyébe f. évi máj. 6 án tartott közgyűlésében Iszlai Márton tordai kántortanítót választotta meg, ki új állomását jun. 27-én el is foglalta. Benne nemcsak a tanügy számít hasznos munkásra, hanem az énekügy is lendületet vár működésétől. Már is egy pár szép egyházi dallam szerzésével tüntette ki magát. S ilyeneket még többeket remélünk tőle. Szívesen üdvözljük új állomását.

Lelkészválasztás közelebből három ekklézsiánkban történt, Fiátfalván, Kadácsban és Tartsafalván. Fiátfalvára megválasztatott a tartsavi ekklézsia ifju papja Ürmösi Sándor: Kadácsba és Tartsafalvára papjelöltet választottak a főt. püspök ur az előbbi helyre Péter János tordai iskolafőnököt, az utóbira Sárosi Józsefet, csakugyan tordai kőztanítót nevezte ki. Szerencsét kívánunk ifju lelkészársainknak pályájukon.

Nekrológ. Ü r m ö s i Á b r a h á m, szül. 1827-ben, megh. 1888-ban. Hatvanegy évet élt tehát. Sok idő. Különösen annyi küzdéssel, nyomorral, betegséggel eltölteni, mint ő tölté. Atyja énlaki, majd ádámosi mester volt. Szülői halálával korán árvaságra jutott. S mint ilyen, tanult előbb Torozskón, folytatta Tordán, s végzett Kolozsvárt. Midőn az

iskolákat elvégezte, akkor tört ki a magyar nemzet nevezetes szabadságharcza. A híres 13-ik honvédszászlóalj sorai közé állott, s végig ott volt. 1854-ben rendeltetett ki Iszlóba lelkész-tanítónak, hol 5 évig, 1859-ben B. Körispatakba, hol 29 évig működött. Sokat kellett küzdenie e kis jövedelmű állomásokon, hogy 9 gyermekét — kik közül 6 él — fentarthassa, taníttathassa; s küzdött is eleget. Jó kedvvel, erős lélekkel, munkaszeretettel csüngött az életen utolsó lehelletéig.

Im, kicsiny volt a kör, melyben munkálkodott; de a körnek nemcsak papja és tanítója, hanem vezére, világi ügyekben is oktatója, tanácsadója volt. Hült tetemei körül valláskülönség nélkül sokan könyezve jelentek meg, megköszönni atyai jóságát. Földi vagyont illetőleg szegény volt, de gazdag vala azon édes tudattal, hogy egyháza, hazája s családja érdekében minden tőle kitelhetőt megtett. Sem maga, sem neve nem forgott magas helyeken, de az a kis kör, melyben élt, tisztelte, s most édesen emlékszik rá. Hátramaradott népes családja pedig — özvegy és 6 gyermek — sajtó szívvél bár, de mindig édes szeretettel emlegetjük nevét s utolsó lehelletünkig romolhatatlan emlékköve szívünkben van fölemelve. Emléke tehát köztünk, lelke találjon boldogságot az örökkévalóságban, melyet ugy hitt és remélt! Fiafialván, 1888. jun. 13-án. Ürmösi Sándor, unitar. pap.

Gróf Teleki Miklósné, szül. Simén. Klára folyó évi június 13-án Tancson jobb létre szenderült. A 82 évet élt főuri nő egyike volt a legbuzgóbb hiveknek. Vallását melegen szerette és egyházával többször érezte nemes jótékonyosságát. Főleg kolozsvári ekklezsiánkban szép emlékeit hagyta hátra áldozatkészségének s folyóiratunknak állandó pártolója volt. — Valóságának jeléül fel kell jegyeznünk azt is, hogy a nagy ünnepeken, ha nem jelenhetett meg a templomban, házi isteni tiszteletet tartatott. A nemes léleknek hült tetemei Gyéres-Szentkirályon a családi sirboltba helyeztettek örök nyugalomra. Béke lengjen porai fölött!

Baló Lajos bordosi lelkész, a ki a köröspataki tanítóságot csak mult év nov. hóban cserélte fel a bordosi papsággal f. évi május hó 10-én elhunyt, özvegyet és 6 árvát hagyva hátra.

Dombi Mózes, h.-szentmártoni lelkész, f. évi jun. 11-én rövid betegség után megszűnt élni. Halálát családja és testvére Dombi János datki pap fájlalja első sorban. Béke poraikon!

Dr. Beard Károly és dr. Freemann Clarke Jakab, a külföldi unitáriusok eme kitévő férfiai rövid időközzel egymásután elhaláloztak. Alig hogy angol levelezőnk tudósításában olvastuk dr. Beard halálát, a lapok dr. Freemann Clarke haláláról értesítettek. Mindkettőnek halála

nagy veszteség az unitárismusra. Az első az angol unitáriusok egyik legkiválóbb szónoka és tudósa, az utóbbi az amerikai unitáriusoknak a jelen korban a legnagyobb theologusa volt. Dr. Freemann Clarke műveiből folyóiratunk is közölt egy pár tanulmányt s dr. Ballagi Mór a Prot. Egyh. és Isk. Lapban ezelőtt néhány évvel a legrokonszenvesebben ismertette az amerikai unitárius nagy theologust. Életükről és műveikről részletesebben fogunk megemlékezni.

Folyóiratunk pártolói közé lépett dr. Kutiák Ágoston nagyvaradi lakós, még pedig úgy, hogy pártolói díját állandósította 100 frt befizetésével. Fogadja meleg köszönetünket.

ARANYKÖNYV.

A SZÉKELY-KERESZTURI GYMNASIUM

5-ik tanári székére tett adakozások.

IV. Közlemény.

I. Tőkét.

a) Kötlevélben.

Mikó Miklós kir. tábla bíró 50 frt.

b) Készpénzben.

Pálffi Károly főreálisk. tan., Sz.-Udvarh.	25	r
Barabási Ferencz M.-Vásárhely	5	"
Szinte Ferencz, Budapest	5	"
Id. Zsakó István Toroczkó	20	r
Albert János lelkész és tanár, Torda	10	r
Gruz István kir. tábl. bíró	40	r
Szabó Márton M.-Vásárhely	10	r
Pap Ödön Sz.-Keresztur	25	r

Összesen : 140 frt.

2 Évenként fizetni ígértek.

a) 5 éviig.

	frt.	frt.
Derzsi János f. gondnok M.-Vásárhely	50	= 250
Lázár Mihály Ürmös	2	= 10
Énlaki ekkla	2	= 10
Györfi Ferencz énlaki lelkész	2	= 10
Az abrubbányai ekkla	10	= 50
László Gergely fiátfalva 2 év	3	= 6
Fazakas Dénes 4 év	1	= 4

Összesen : 340

Jelen közlemény újabb bizonyítéka hitrokonaink áldozatkészségének. A tehetségebbek előljárnak jó példával és nagyobb összegeket irnak alá. Sőt nem unitárius vallásnak is meghozzák a célra áldozatukat, felfogva ez intézetnek magyar culturára való fontosságát a székelység és szászság eme határán. Vajha gyakran nyugtázhatnák a mostaniakhoz hasonló adományokat!

A kik tőkét irtak alá, tisztelettel kéretnek, hogy a mindjárt bevégződő első évre a kamatot sziveskedjenek beküldeni.

Kolozsvár, 1888. jun. 24.

BENCZÉDI GERGELY.
közpénztárnok.